

N:o 12.

Ank. till Riksd. kansli den 16 mars 1907, kl. 12 midd.

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående olycksfallsförsäkring af värnpliktige.

Till utskottets förberedande behandling har hänvisats en af herrar *P. N:son Bosson*, *N. Svensson* i Olseröd, *N. Larsson* i Klagstorp och *P. Nilsson* i Bonarp inom Andra Kammarerna väckt motion, n:o 119, hvori föreslås,

»att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t må låta verkställa utredning angående lämpligaste sättet att genom statens försorg, i likhet med hvad 1901 års lag om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete stadgar, försäkra de värnpliktige under fredstid från och med samlingsdagen till och med den dag de hemförlofvas samt låta utarbeta och för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning kan gifva anledning.»

Till stöd för berörda hemställan hafva motionärerna anfört följande:

»Den allmänna värnplikten ålägger onekligen svenska folket en tunga, som är ganska afsevärd och detta i synnerhet de klasser, som äro mindre bemedlade och sålunda för sin utkomst hänvisade till eget arbete. Studenten drages ifrån sina studier, yrkeslärlingen från utbildningen för sitt yrke och arbetaren från den arbetsförtjänst han i industri eller tjänst kan inneha. Detta innebär icke endast en uppoffring

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 8 Saml. 2 Afd. 2 Band. 12 Häft. (N:o 12).

för tillfället utan äfven ett hinder för att genom fast anställning eller genom att börja något företag för egen räkning söka trygga sin framtid.

Denna uppoffring för fosterlandets försvar kan och bör ju ingen undandraga sig. Men hvad som borde tillses är, att, ifall någon, såsom ibland händer, under denna öfning lider skada till lif eller lem, hans närmaste icke däraf ruineras eller han själf genom större eller mindre skador göres oförmögen att försörja sig själf och sålunda tvingas att kanske under stora umbäranden släpa fram sitt lif.

Att genom en dagaföning fullkomligt ersätta den värnpliktige skulle ju vara alldeles för mycket betungande för statskassan och kan icke ifrågasättas, helst som hvar och en medborgare bör vara skyldig att i denna del något offra för sitt fosterland. Men en lif- och olycksfallsförsäkring bör, på samma gång som den enligt vår mening är rättvis, icke heller behöfva blifva så synnerligen betungande för statskassan. Dess bättre äro ju inte olycks- eller dödsfallen jämförelsevis så många i förhållande till den fara, som vid öfningarna icke kan undvikas. Därför bör, synes det oss, icke denna utgift för statskassan förefalla så afskräckande, att frågan därför bör undanskjutas.

Genom riksförsäkringsanstalten ha vi ju äfven redan ordnat så, att denna sak lätt nog kan bringas till verkställighet. Men som ärendet dock är så pass betydande, att det tarfvar en utredning både i fråga om sätt och belopp, torde vara lämpligast att genom skrifvelse till Kungl. Maj:t få saken utredd och förslag framställt.»

Frågan om beredande af ersättning åt värnpliktige, som blifvit skadade under vapenöfning, har redan förut varit föremål för statsmakternas omsorg. Sålunda stadgades genom kungl. kungörelsen angående den allmänna beväringen den 13 november 1860, att beväringssmanskäpet skulle äga lika rätt till gratialer och pensioner som ordinarie soldater och sjömän i lika belägenhet. Därjämte föreskrefs, att af alla de viten och böter, som enligt beväringssmanskäpet ådömdes, skulle hälften afsettas till bildande af en invalid- och pensionsfond för dem af beväringssmanskäpet, som under tjänstgöring erhållit sådan skada, att de därigenom blifvit i mer eller mindre mån oförmögna att sig med arbete försörja, samt för i krig aflidne beväringsskarlars änkor och barn.

Motsvarande stadganden återfinnas i den nu gällande värnpliktslagen af den 14 juni 1901. Sålunda föreskrifves i § 35 mom. 3

af sistnämnda lag: »Till beväringen hörande värnpliktig, som under tjänstgöring ådrager sig sådan skada att hans arbetsförmåga därigenom i större eller mindre mån minskas, är för sig och efterlevande berättigad till det understöd eller den pension, som författningarna rörande pensionering vid hären eller flottan bestämma.»

I § 39 mom. 2 stadgas, att till landstormen hörande värnpliktig, som skadas under tjänstgöring, har enahanda rätt till understöd eller pension för sig och efterlevande som värnpliktig, hvilken tillhör beväringen.

Slutligen innehåller § 46 mom. 1 följande bestämmelse:

»De enligt denna lag inflytande böter skola under särskild titel i kronans räkenskaper redovisas och ingå till den redan till förmån för beväringssmanskaper bildade invalid- och pensionsfond, hvilken fonds ändamål skall vara att bereda understöd åt värnpliktige, som under tjänstgöring erhållit sådan skada, att de därigenom blifvit i större eller mindre mån oförmögne att sig med arbete försörja, samt för änkor och barn efter värnpliktige, som aflidit i krig eller till följd af i krig ådragen sjukdom eller skada, dock utan att sådant för närvarande medför någon rubbning af den de värnpliktige i § 35 mom. 3 och § 39 mom. 2 tillförsäkrade rätt till understöd.»

Beträffande sättet för handläggningen af ifrågavarande ärenden m. m. föreskrefs genom kungl. brefvet den 21 december 1888, att frågor om skadad värnpliktigs pensionering skulle i första hand upptagas och afgöras af arméförvaltningen, samt utgiften härför såsom dittills anvisas å beväringssmanskapers invalid- och pensionsfond.

Ifrågavarande fond uppgick vid 1905 års början till kr. ...	2,154,245: 97
Fondens uppbörd under samma år utgjorde	» 141,207: 27
Från fonden utbetaltes under samma år pensioner och ersättningar till skadade värnpliktige till belopp af.....	» 4,173: 55

Enligt hvad utskottet inhämtat, har under de senare åren följande praxis vid handläggningen af ärenden angående ersättning till skadade värnpliktige utbildat sig. Då värnpliktig skadats under tjänstgöring, ingifver han till sin regementschef ansökan om ersättning. Regementschefen insänder ansökningen tillika med förhørsprotokoll och läkarebetyg till Kungl. Maj:t. Kungl. Maj:t inforrar öfver ansökningen arméförvaltningens eller marinförvaltningens yttrande. Innan sådant yttrande afgifves, remitterar arméförvaltningen eller marinförvaltningen ansökningen till riksförsäkringsanstalten med begäran om ut-

låtande, huruvida kroppsskadan, därest den skolat bedömas i enlighet med bestämmelserna i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete den 5 juli 1901, bort anses hafva föranlett ersättnings skyldighet för vederbörande arbetsgifvare och i sådant fall till hvilket belopp. Sedan riks försäkringsanstaltens utlåtande inkommit, brukar arméförvaltningen eller marinförvaltningen under åberopande af detsamma tillstyrka, att ersättning måtte tillerkännas den skadade värnpliktige med det belopp, som enligt riks försäkringsanstaltens upplysning skolat i sådant afseende utgå, om fallet bedömts enligt lagen om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete; och i öfverensstämmelse med hvad vederbörande förvaltande verk sålunda tillstyrkt brukar Kungl. Maj:t meddela sitt beslut i ämnet, med förordnande att medlen skola utgå ur beväringmanskapets invalid- och pensionsfond. Härom underrättas sedan armé- eller marinförvaltningen, som i sin ordning rekviderar medlen från statskontoret. Slutligen öfversändes ersättningsbeloppet till vederbörande länsstyrelse, som genom magistrat eller länsman utbetalar detsamma till den skadade beväringmannen eller hans efterlevande anhöriga.

Vid ett par tillfällen har det inträffat, att ersättning begärts för skada, som icke medfört nedsättning af arbetsförmågan med ens en tiondedel och som följaktligen, därest bedömandet skett enligt lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, icke skolat medföra rätt till ersättning. I sådana fall har arméförvaltningen hos Kungl. Maj:t anhållit, att saken jämlikt ofvan åberopade kungl. bref af den 16 november 1888 måtte öfverlämnas till arméförvaltningens afgörande, och sedan sådant medgifvande erhållits, har arméförvaltningen tillerkänt vederbörande värnpliktige ett mindre ersättningsbelopp.

Till närmare upplysning om beloppet af de ersättningar, som bruka tillerkännas värnpliktige, hvilka skadats under vapenöfning, meddelas här några fall, då dylik ersättning under de senare åren utgått. Beväringmannen H., som under vapenöfning ådragit sig recidiverande ledgångsreumatism samt vid Kneippbaden undergått behandling för närsvaghet, reumatism, hjärtlidande och ägghvita, tillerkändes genom kungl. bref den 18 november 1904 ett understöd af 1,000 kronor en gång för alla. Beväringmannen S., som under vapenöfning blifvit så svårt skadad, att hans vänstra arm måst amputeras, erhöll genom kungl. bref den 22 november 1901 en årlig pension af 210 kronor. Beväringmannen P., som under gymnastiköfning erhöll skada i ryggraden, tillerkändes genom kungl. bref den 8 juli 1904 en årlig pension af 180 kronor. Beväringmannen J., som under vapenöfning insjuknat i epidemisk hjärnfeber, hvaraf följt fullständig döfhet, tillerkändes genom

kungl. bref den 6 oktober 1905 en årlig lifränta af 150 kronor. Beväringssmannen P., som under vapenöfning ådragit sig difteri med däraf föranledd förflamning af båda benen, tillerkändes genom kungl. bref den 16 juni 1906 en årlig pension af 300 kronor.

För bedömande af frågan, huruvida den anordning, för hvilken utskottet nu redogjort, bör anses tillfredsställande, torde det vara af intresse att jämföra den med de härutinnan gällande bestämmelserna i Tyskland, som ju både i fråga om militärväsen och folkförsäkring anses som en mönsterstat. Enligt lag af den 18 juni 1901 erhålla menige man, tillhörande den tyska armén och flottan, vid skador genom olycksfall under utöfvande af tjänsten, om skadan förorsakar en fortfarande inskränkning i tjänstdugligheten, en årlig pension, motsvarande $\frac{2}{3}$ af sin årliga tjänsteinkomst. Om skadan förorsakar delvis inskränkning i tjänstdugligheten, utgår ersättning i förhållande därefter. Om den skadade genom olycksfallet ej blott fullständigt förlorat förvärförmågan, utan blifvit så hjälplös, att han måste anlita annan persons vård och upppassning, kan pensionen höjas till hela lönens belopp. Vid dödsfall utbetalas dels i begrafningshjälp ett belopp, motsvarande en månads pension, dock minst 50 mark, dels ock en årlig lifränta, som för änkor och minderåriga barn uppgår till 20 procent af den affidnes årslön, för änkan dock icke under 216 och icke öfver 3,000 mark samt för hvarje barn icke under 160 och icke öfver 1,600 mark.

Under år 1905 utbetalades i Tyskland i olycksfallsersättningar till personer, tillhörande armén, och deras anhöriga 550,136 mark och till personer, tillhörande flottan, samt deras anhöriga 304,688 mark, eller således tillhopa 854,824 mark.

Vid granskningen af de hos oss tillämpade grunderna för utbetalande af ersättning till värnpliktige, som skadats under vapenöfning, samt till deras anhöriga har utskottet till en början funnit anmärkningsvärdt, att dessa grunder icke finnas i någon författning fastställda. Visserligen torde det ej vara något att erinra mot den under de senaste åren härutinnan följda praxis att inhämta riksförsäkringsanstaltens utlåtande, huruvida hvarje skada, för hvilken ersättning begäres, skolat föranleda ersättning, om den bedömts enligt lagen om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, samt i sådant fall till hvilket belopp. Men en så viktig angelägenhet som den förevarande borde enligt utskottets mening ordnas genom en ingående samt fullt klar och tydlig lagstiftning.

Vidare anser utskottet, att den nu tillämpade ordningen för ut-

betalande af ersättning till under vapenöfning skadade värnpliktige är onödigt omständlig. Det måste betraktas såsom misshushållning med statsorganens krafter, att alla frågor om ersättning till skadade värnpliktige skola passera genom ej mindre än sex ämbetsverk, och i synnerhet förefaller det opraktiskt, att Kungl. Maj:t skall besväras med afgörandet af alla dessa, i allmänhet ej synnerligen invecklade frågor. Lämpligare vore för visso, att det öfverlämnades åt riks försäkringsanstalten ej blott att, såsom nu sker, utreda desamma, utan äfven att afgöra dem samt att därefter från beväringssmanskapets invalid- och pensionsfond rekvirera beviljade ersättningar. Hvarje till lifränta berättigad beväringssman eller, i händelse skadan föranledt dödsfall, hans anhöriga, skulle då, såsom nu sker i fråga om arbetare, som skadats i arbete, erhålla en riks försäkringsanstaltens lifräntebok, hvarå det vederbörande tillerkända beloppet kunde kvartalsvis lyftas på hvilken postsparbanksanstalt som helst i riket. En sådan anordning skulle innebära ej blott en afsevärd fördel för de ersättningsberättigade, utan äfven en arbetsbesparing för det allmänna.

Slutligen torde det kunna ifrågasättas, huruvida det är med billighetens fordringar öfverensstämmande, att en under vapenöfning skadad värnpliktig icke erhåller högre ersättning än den, som enligt nämnda lag tillkommer skadad arbetare. Rätt allmänt lärer väl medgifvas, att de ersättningar, som utgå enligt olycksfallsersättningslagen, äro synnerligen knappt tillmätta, om hänsyn tages till de lefnadsbehof, som därmed skola tillgodoses. Att lagen satt ersättningsbeloppen så lågt, torde hufvudsakligen hafva berott på hänsyn därtill, att desamma ofta komma att drabba arbetsgifvare i mindre bärkraftig ställning. Men en sådan hänsyn torde ej kunna åberopas, då det är staten, som skall ersätta dem, hvilka under fullgörande af sin medborgerliga värnplikt tagit skada till hälsa och förvärfsförmåga för hela sitt kommande lif. Staten borde, synes det utskottet, erkänna sig pliktig att bereda de under vapenöfning genom olycksfall eller sjukdom skadade värnpliktige en något större ersättning än den som nu utgår för deras genom skadan orsakade förlust af förvärfsförmågan, enär det arbete, under hvilket ifrågavarande skador ådragits, åläggas vederbörande såsom en plikt, hvilken de ej kunna undandraga sig.

Utskottet finner således en för de värnpliktige mera förmånlig och betryggande samt med hänsyn till proceduren mera enkel och praktisk anordning af ifrågavarande ärenden önskvärd och möjlig, och en närmare utredning af frågan, huru detta lämpligast skulle kunna ske, synes därför vara af behofvet påkallad. Då det emellertid ej torde vara

lämpligt eller nödvändigt, att staten formligen »försäkrar» de värnpliktige, och då, såsom af det ofvan anförda framgår, utskottet ej finner, att bestämmelserna i lagen angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete böra i alla afseenden tillämpas på ifrågavarande område, kan utskottet ej tillstyrka bifall till motionärernas hemställan i oförändrad form, utan får utskottet i anledning af motionen hemställa,

att Andra Kammarerna måtte för sin del besluta, att Riksdagen i skrifvelse hos Kungl. Maj:t anhåller, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida icke mera fullständiga och betryggande bestämmelser än de nu gällande må kunna meddelas angående ersättning till värnpliktige, som genom skada under vapenöfning lidit minskning i sin förvärfsförmåga, eller, i händelse skadan föranledt dödsfall, till deras anhöriga, samt låta utarbета och för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill utredningen kan gifva anledning.

Stockholm den 15 mars 1907.

På utskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.
